

Arhitektura i politika između dva svetska rata

Odnos između arhitekture i politike formiran između dva svetska rata u evropskim zemljama ima jednu zajedničku karakteristiku - početni napredak i pobjeda modernizma, koji je bio podržan prvenstveno levim političkim snagama, smenila je arhitektura totalitarnih režima. Utopizam evropske avangarde, težnju za reformama, traženje alternativnih društvenih i urbanističkih struktura i eksperimente sa funkcijom i formom zamenila je arhitektura čije su osnovne karakteristike bile povratak na prevaziđene istorijske uzore i prestanak istraživanja. Ova arhitektura je trebala da izrazi snagu vladajućih režima kroz svoje monumentalne, čak gigantske razmere, istovremeno komunicirajući sa najširim slojevima. Verovatno ne treba zanemariti ni ekonomski efekat ovakvih velikih građevinskih javnih radova, koji u svim ovim zemljama sa očiglednom velikom nezaposlenošću i ekonomskom krizom dovodi do zapošljavanja stanovništva, i uz snažnu propagandu, do mobilizacije i izvesne identifikacije sa ciljevima vladajućih režima.

**Svetska izložba 1937.
godine u Parizu.**

Svetska izložba 1937. godine u Parizu.

Svetska izložba 1937. godine u Parizu.

Svetska izložba 1937. godine u Parizu.

Sovjetski paviljon na Svetskoj izložbi
1937. godine u Parizu.

Paviljon: Boris Jofan

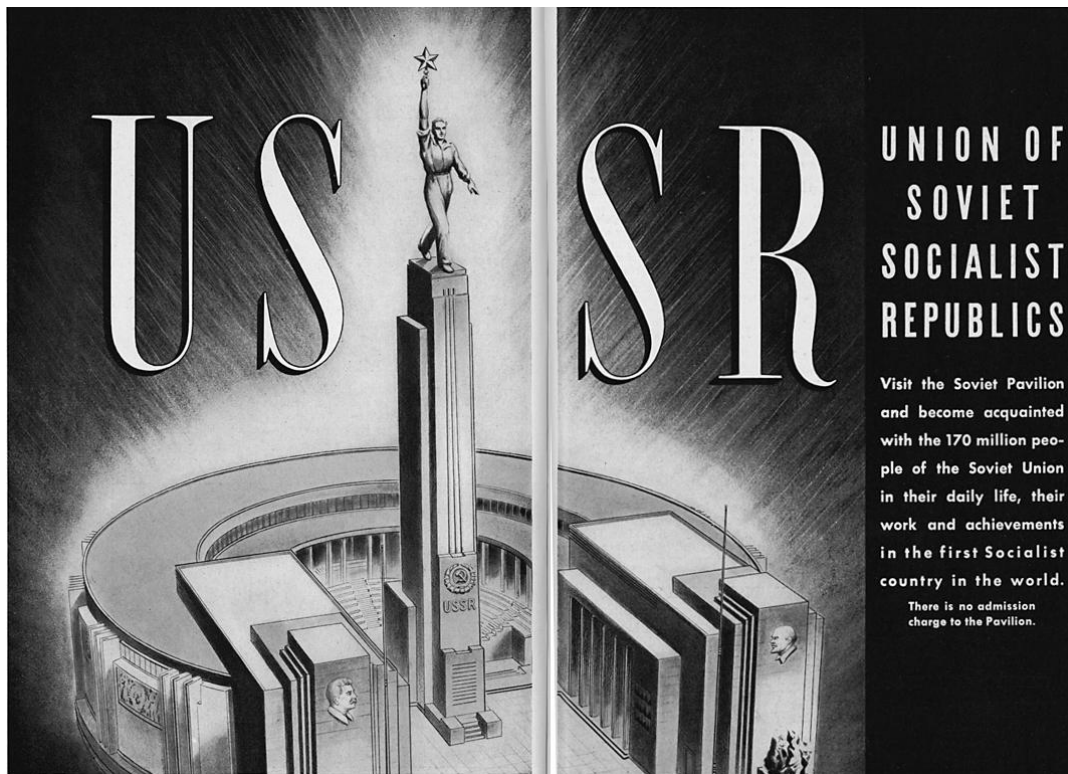
Skulptura: Vera Muhina (1889–1953).

Konstrukcija: P. N. Lvov

Arhitektura u Sovjetskom savezu

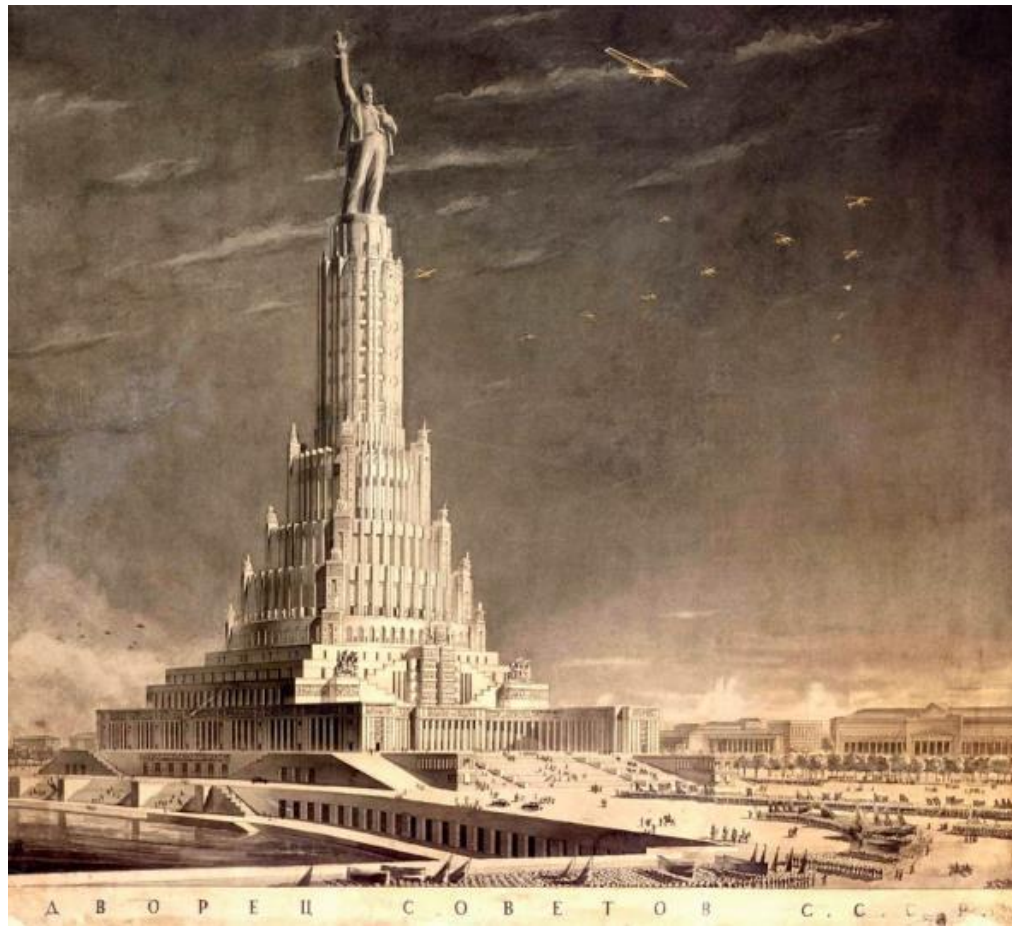
Rezultati konkursa za Palatu Sovjeta 1932. godine bili su uvod u ono što će se kasnije dešavati u kulturnoj politici SSSR. Oni su najavili povratak starih arhitektonskih formi i monumentalnost. 23. aprila 1932. godine Centralni komitet raspušta sve književne i umetničke organizacije, uključujući i arhitektonska udruženja. Formirana je jedinstvena organizacija koja usvaja socijalistički realizam kao svoje načelo. "Na polju arhitekture, socijalistički realizam znači bliski savez ideološkog izražavanja i istine u umetničkom izražavanju, kao i napor da se svaka građevina prilagodi tehničkim, kulturnim ili praktičnim zahtevima koji su za nju specifični"⁷. Ova arhitekture svoj oblikovni jezik preuzima iz svih istorijskih perioda, a ponajviše od klasicizma. Socrealizam u arhitekturi nije definisan kao stil, već kao metod čiji je osnovni princip "kritička asimilacija nasleđa"

Arhitektura u Sovjetskom savezu

Palata Sovjeta, Boris Jofan, 1931.

na konkursu za Palatu Sovjeta, 1931. pojavili su se radovi iz celog sveta (Le Korbizje, Pere, Gropijus, Pelcig) i Rusije (ASNOVA, OSA, VOPRA) - i ovde dolazi do sukoba između modernističkog pokreta i nove tradicije; odluka žirija da, kao pobjednički, izabere rad B. M. Jofana, prva je manifestacija soc-realizma u Rusiji (konstruktivističke dvorane kao polukružne, ivične, oko četvorougaoonog otvorenog, klasičnog dvorišta u čijem je centru klasičan stub sa kipom radnika na vrhu (aluzija na Kip slobode) sa bakljom ustanka neslobode); projekat će kasnije biti izmenjen sa velikim kipom Lenjina na vrhu; ironija ovog konkursa bila je u tome što se nijedna levo orjentisana grupacija arhitekata nije predstavila radovima na liniji monumentalnog socijalističkog realizma.

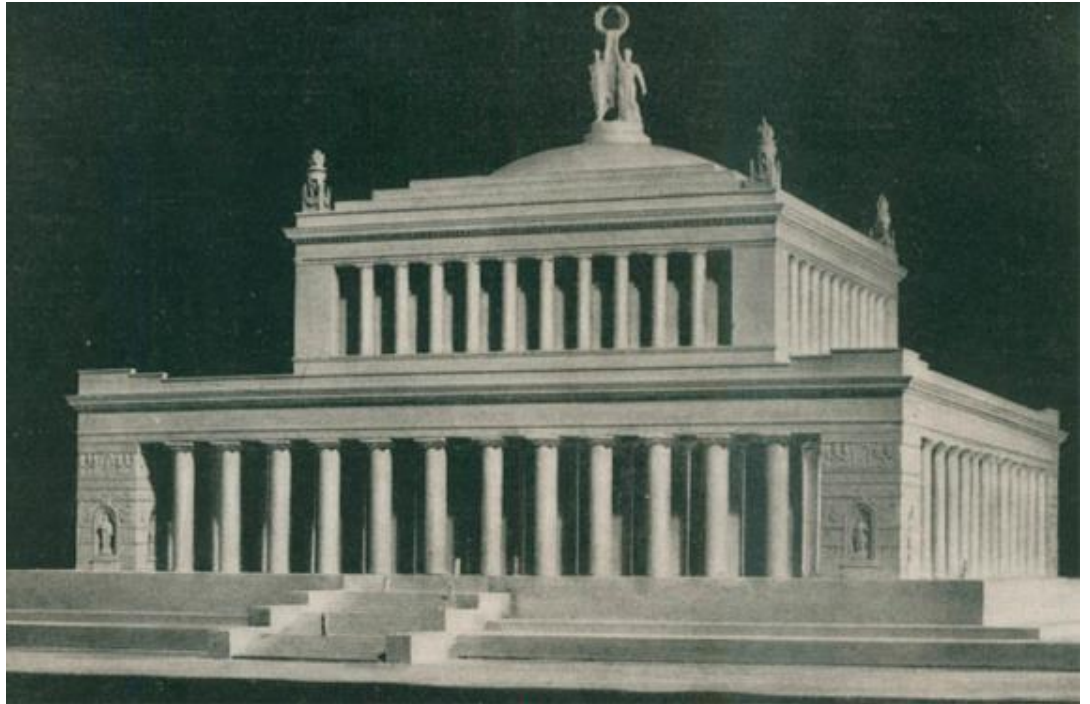
Arhitektura u Sovjetskom savezu

Moskovski panteon –
Staljinova grobnica

Arhitektura u Sovjetskom savezu

Moskovski panteon –
Staljinova grobnica

Arhitektura u Sovjetskom savezu

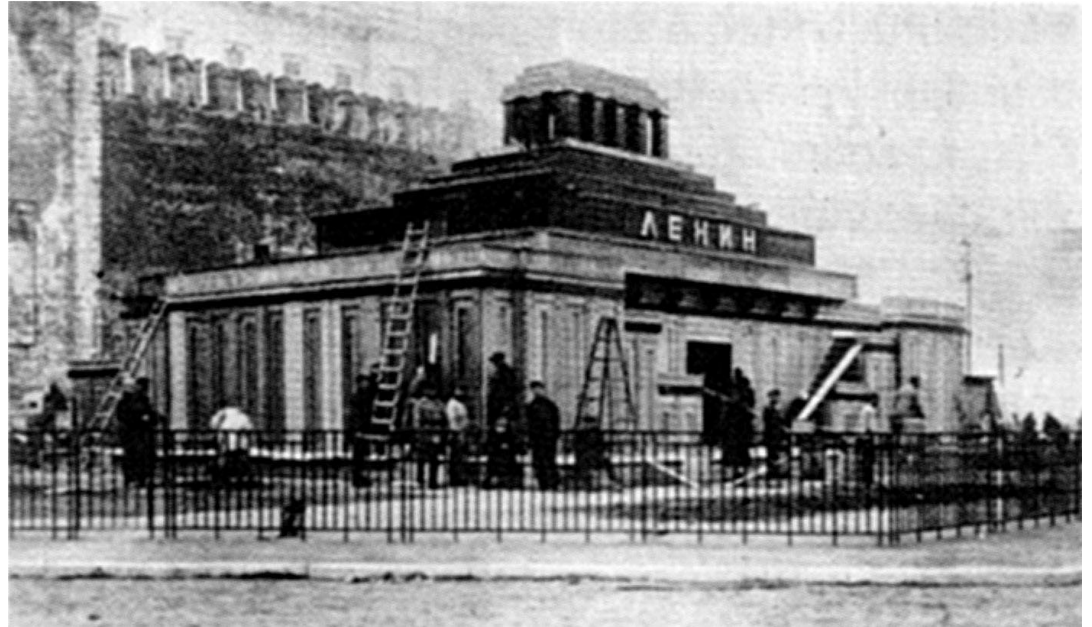
Univerzitet Lomonosov

Boris Jofan 1949-1953.

Arhitektura u Sovjetskom savezu

Lenjinov mauzolej

Arhitektura u Sovjetskom savezu

Moskovski metro

Arhitektura u Sovjetskom savezu

Stambena zgrada u Ulici Mohovaja, u Moskvi - Ivan Žoltovski, 1934.

Arhitektura u Italiji

U periodu fašističke vlasti 1922.-43. italijansku arhitekturu karakteriše latentni sukob modernista i novotradicionalista; specifičnost tog sukoba je u tome što su i jedni i drugi bili zagovornici novog tumačenja klasične tradicije, kao što su i jedni i drugi, na određen način, izvorište imali u predratnoj italijanskoj modernističkoj tradiciji

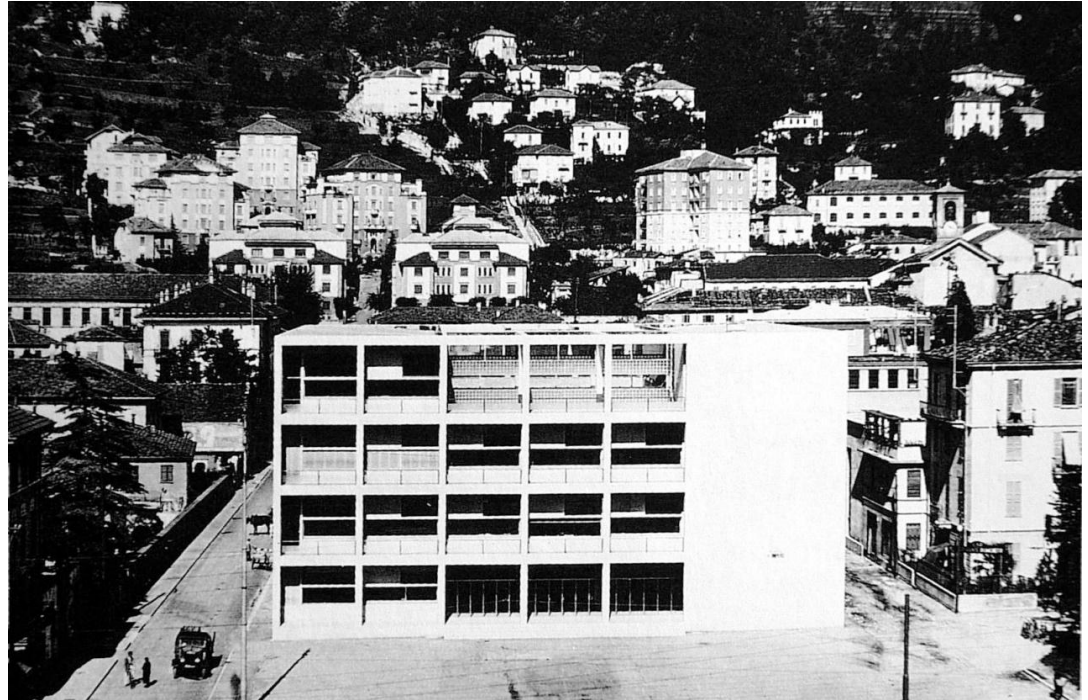
Arhitektura u Italiji

Italijanski racionalizam

Đuzepe Teranji

Faši di Komo

Krug milanskih arhitekata formira "Grupu 7", koju predvodi Đuzepe Teranji (1904.-41.) Grupa pokazuje naklonost prema deusche Werkbund-u i ruskim konstruktivistima); teži novoj, racionalnoj sintezi nacionalne klasične tradicije i strukturne logike mašinskog doba; stvarnu afirmaciju racionalistička arhitektura počinje da stiče izgradnjom Teranjijevog kompleksa Novokomun u Komo, Italija, 1928. 1930. racionalisti stvaraju udruženje MIAR (italijanski pokret za racionalnu arhitekturu); iste godine, Musolini lično otvara izložbu pokreta; no, i pored toga, provladino Nacionalno udruženje arhitekata (tradicionalistički orjentisano) neprijateljski se postavlja prema MIAR-u zbog njegovog krajnje intelektualističkog strogog asketskog pristupa, koji je odbacivao ikonografska svojstva arhitekture

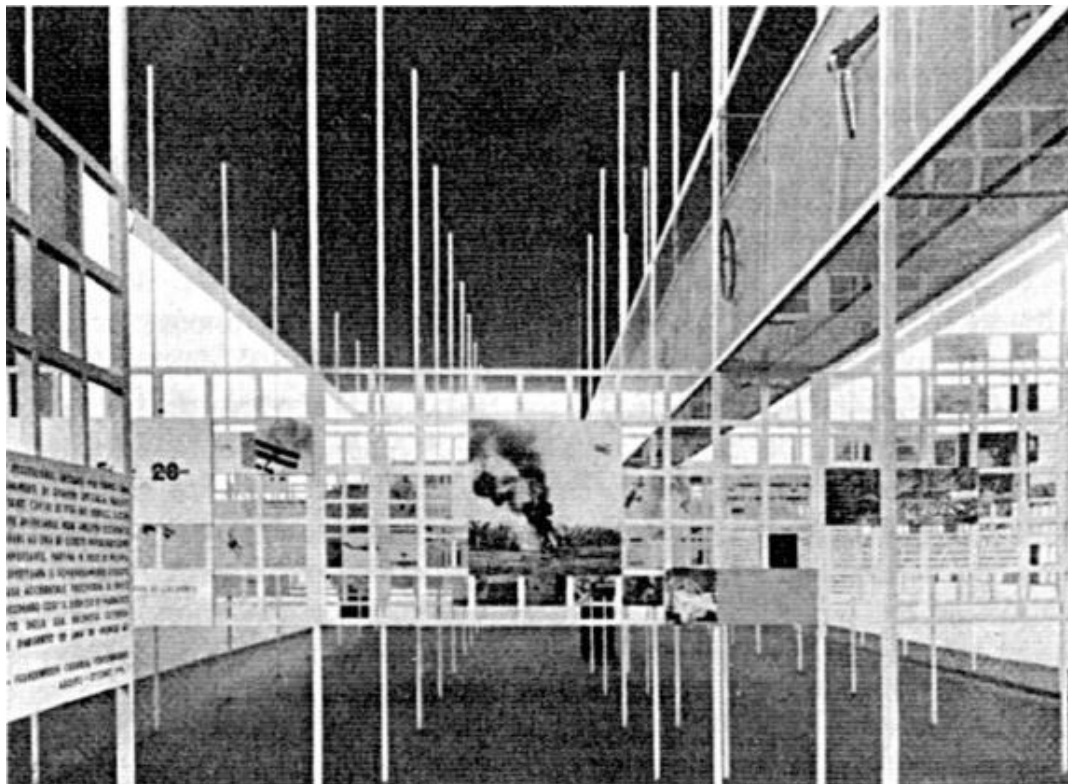

Arhitektura u Italiji

Italijanski racionalizam

Đuzepe Teranji

Faši di Komo

Arhitektura u Italiji

"Novecento Italiano"

Pod uticajem Đorđa de Kirika i metafizičkih slikara, u italijanskim vizuelnim umetnostima nastaje pokret "Novecento Italiano"; de Kiriko pokušava da svojim, najčešće arhitektoničnim kompozicijama pronikne u metafizičko prisustvo klasične prošlosti u sadašnjosti; vođena tom idejom, milanska arhitektonska avangarda, okupljena oko Đovanija Mucija, nastoji da da svoje viđenje klasičnih oblika Mediterana, suprotstavljajući se futurističkom kultu mašine; prva manifestacija arhitektonskog pokreta "Novecento Italiano" je upravo Mucijeva stambena zgrada Ka'Bruta, Milano, 1923. (Mucijo piše o pokretu "Novecento Italiano" kao antifuturističkom, tvrdi da će klasične šeme prošlosti uvek biti upotrebljive)

Arhitektura u Italiji

Liktorski stil

Marčelo Pjaćentini, najuticajniji član Nacionalnog udruženja arhitekata, odlučuje da napravi kombinaciju pokreta "Novecento Italiano" i racionalizma, stvarajući tako eklektički tzv. "Liktorski stil" i zalažući se da to postane službeni stil; formulacija te orijentacije je njegova zgrada Palate pravde u Milanu, 1932.; Pijaćentini formira profašističku grupu RAM, čiju arhitekturu karakteriše masivnost, modulacija pravougaonih otvora, rudimentarni klasicizam stubova i venaca; najznačajni poduhvat ove grupe je zgrada Univerziteta u Rimu, 1932. (ponavljanje jednostavnih osnovnih elemenata)

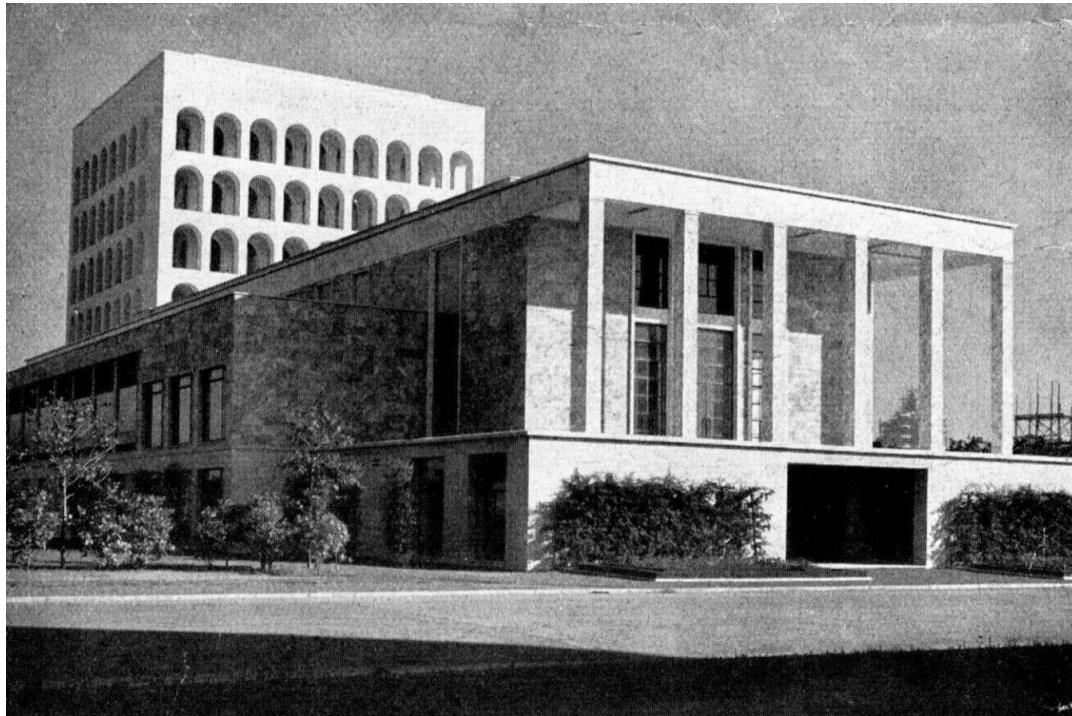
Arhitektura u Italiji

Najizrazitiji primeri tog stila bili su Musolinijev forum u Rimu (1937.) i objekti podignuti povodom izložbe EUR '42. Poput novih fašističkih gradova, trajna struktura EUR-a '42 - muzeji, memorijali i palate bile su osmišljene od Musolinija da formiraju jezgro Trećeg Rima.

Glavno delo (Guerini, La Padula i Romano) bila je krajnja vulgarizacija dostignuća pokreta Valori Plastici. Glavna zgrada EUR '42 građena je 1938 – 42., ali je ostala nedovršena. Ogromna zgrada kvadratne osnove i oblika kocke, sa svih strana sa otvorima koji su jednostavno zasvođeni lukovima, u kontinualnom rasteru, oslobođeni bilo kakvih ukrasa. U otvorima donjeg pojasa, kao u ranorenesansnim nišama postavljene su skulpture koje ukrašavaju i okolni trg.

Neposredno u okolini su još dva objekta izvedene u sličnom maniru ogoljenog klasicizma sa beskonačnim nizovima arkada – Palata italijanske civilizacije, od istih autora kao i glavna zgrada.

Pjačentinijev EUR '42 se nalazi između post-futurističke želje za stvaranje moderne civilizacije i potrebe za potvrdom te iste civilizacije kroz veličanje rimske imperije. Stoga kompleks EUR '42 okreće svoju osu prema Tirenskoj obali i opisuje jedan od svojih spomenika proročanstvom "Treći Rim će se pružati preko brda iznad svete reke Tibra do morske obale".

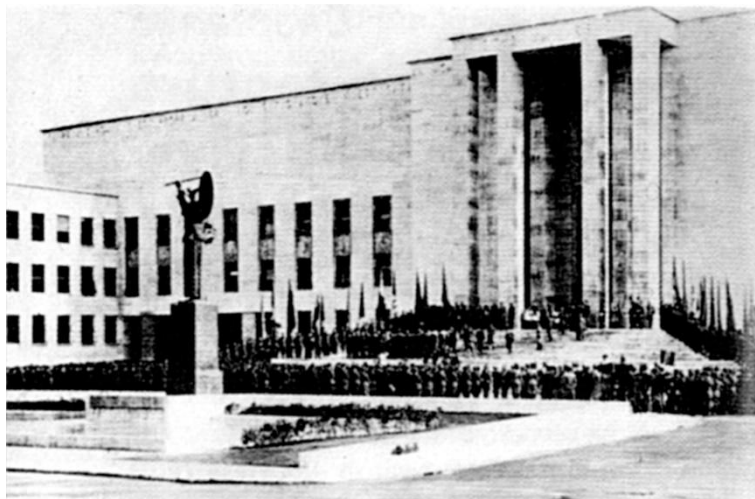
Arhitektura u Italiji

EUR '42

Arhitektura u Italiji

EUR '42

Arhitektura u Italiji

EUR '42

Arhitektura u Nemačkoj

Novoj državi bile su neophodni novi objekti, fabrike, stanovi za radnike, putevi i mostovi, a najviše pažnje se poklanja reprezentativnim objektima i monumentalnim spomenicima. Završni čin borbe protiv moderne arhitekture se desio u proleće 1933. organizovanjem Udruženja arhitekata Nemačke, gde je pod patronatom državnog aparata udruženo oko 15000 arhitekata. Stvaranjem samo jedne profesionalne organizacije koja arhitektima može oduzeti pravo na rad i diktirati im stilska pitanja nosilo je sa sobom veću opasnost od bilo kojih do tada sprovedenih dela. Razlog posebne pažnje i primata arhitekture treba tražiti u njenom reprezentativnom karakteru, a ne treba potceniti ni direktno Hitlerovo angažovanje na tom polju.

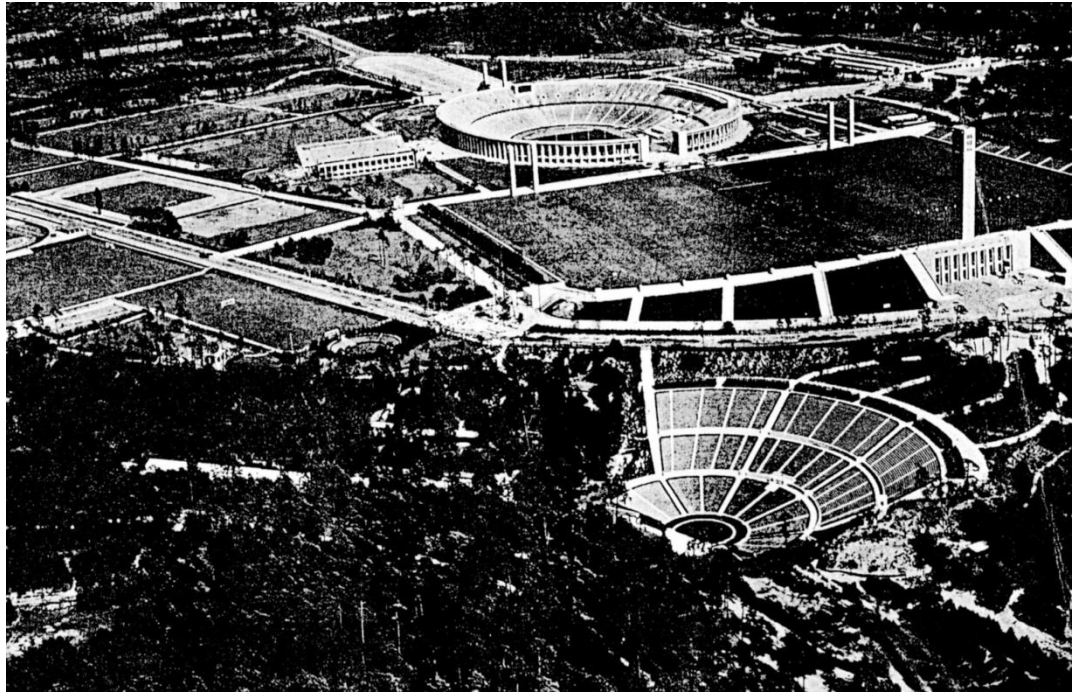
Arhitektura u Nemačkoj

Uz filozofiju “krvi i tla”, nemačka arhitektura u ovom periodu uzore najviše nalazi u pruskom klasicizmu, starogermanskoj i dorskoj arhitekturi. Vešt看 spajanjem formalnih elemenata klasicističke arhitekture, u nešto prečišćenom obliku, i novog političkog angažovanja stvara se tip višeslojne arhitekture koji je vrlo pogodan za iščitavanja vanumetničkih poruka same arhitekture.

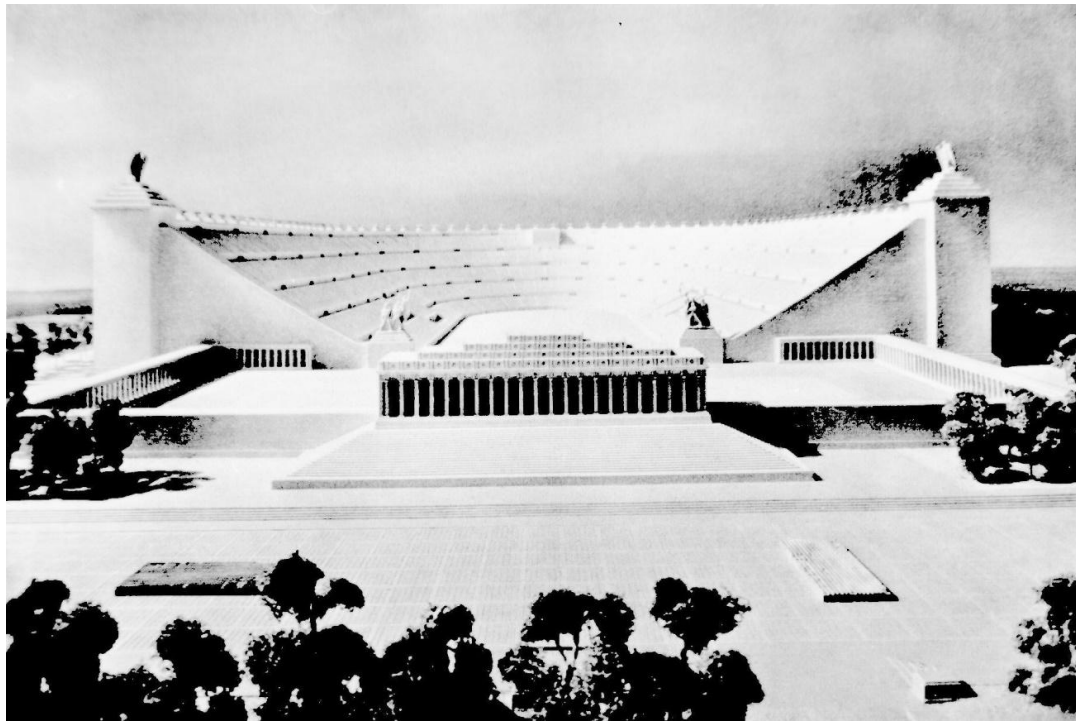
Arhitektura u Nemačkoj

U Nemačkoj tih godina cveta i arhitektura sportskih objekata, vežbališta i otvorenih pozornica kao specifičan vid javnih građevina. U toj oblasti vodeće ime je arh. Verner Marh čiji ključni radovi u Berlinu Waidbuhne (Šumska bina) i Olimpijski stadion, koji i danas služe prvobitnoj nameni. Šumska bina je smeštena u neposrednoj okolini stadiona sa kojim čini taj prostrani sportsko - rekreacioni kompleks. Bina je svojevrsna kopija antičkih pozorišta vešto ukomponovana u prirodni amfiteatar. Oko same bine se šire veliki parkovi i niske zimzelene šume. U Olimpijskom kompleksu nalazi se još i veliki kameni bazen sa svim pratećim elementima, prostrano polje za postrojavanje sportista i vojnika smešteno između stadiona i ogromne kamene tribine u čijoj sredini se uzdiže toranj sa koga se vidi čitav Berlin. Svi objekti građeni su od granita, nekada rustičnog i poluobrađenog, što je još više pomoglo uklapanju u prirodni ambijent.

Arhitektura u Nemačkoj

Olimpijski stadion

Arhitektura u Nemačkoj

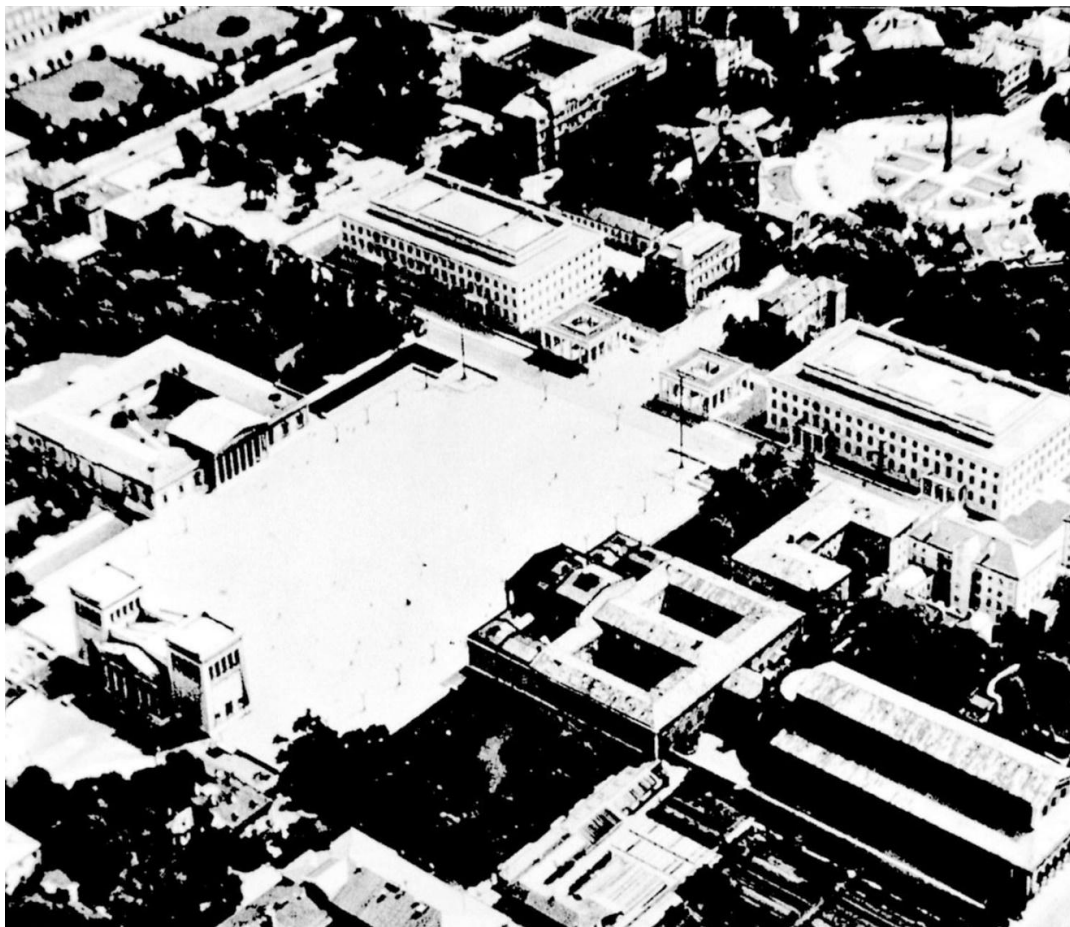
Glavni arhitekta režima i kasniji ministar naoružanja u nacističkoj vladi bio je Albert Šper. Prvi veliki građevinski zadatak dobija početkom 1934. godine – projekat “Partijskog polja” u Nirnbergu. Cilj vlasti bio je da se na jednom mestu, gde bi se održavali kongresi stranke stvori neka vrsta starogermanskog svetilišta pogodnog za demonstracije vojne sile. Na ogromnoj površini, unutar četinarskih šuma, trebali su biti podignuti arhitektonski simboli novog poretka: Martovsko polje, Nemački stadion, Cepelinovo polje i Kongresna dvorana. Tu su još i nešto manji projekti za dva trijumfalna obeliska, trijumfalna kapija sa redovima masivnih kolonada, trg oko Kongresne dvorane i paradne saobraćajnice koje bi sve objekte povezali u jednu celinu. Prostor sa objektima zauzimao je površinu od 16,5 km, a čitav kompleks zauzimao je 30 kvadratnih kilometara.

Arhitektura u Nemačkoj

Nova kancelarija Rajha

Najveće i najrepresentativnije Šperovo delo je Nova kancelarija Rajha u Berlinu. Centralni ulaz je sastavni deo središnjeg sklopa građevine koji je, u odnosu na ostali deo, izbačen prema ulici. Dva uvučena krila su identična po izgledu: koncepcija koje se arhitekti režima dosledno drže. U središnjem sklopu objekta otvori su smešteni u tri nivoa, bez ukrasa ili bilo kakve gradacije. Ulaz ovičen opekom nije previše naglašen niti potenciran. Već uobičajeni kanelirani dorski stubovi jednostavnih kapitela i četvorougaoonog preseka jedini su ukras ulaznog trakta. Izduženi nastavci građevine, uz ulicu, niži su od centralnog sklopa sa ulazom. Na ovom delu gradacija arhitektonskih elemenata je uočljiva i podseća na slična rešenja renesansnih arhitekata. Čitava građevina je jako razvučena po horizontali i čvrsto vezana za tlo. Spoljnji izgled Kancelarije pomalo podseća i na Troostove partijske zgrade u Minhenu.

Arhitektura u Nemačkoj

Nova kancelarija Rajha

Arhitektura u Nemačkoj

Nova kancelarija Rajha

Najveće i najreprezentativnije Šperovo delo je Nova kancelarija Rajha u Berlinu. Centralni ulaz je sastavni deo središnjeg sklopa građevine koji je, u odnosu na ostali deo, izbačen prema ulici. Dva uvučena krila su identična po izgledu: koncepcija koje se arhitekti režima dosledno drže. U središnjem sklopu objekta otvori su smešteni u tri nivoa, bez ukrasa ili bilo kakve gradacije. Ulaz oivičen opekom nije previše naglašen niti potenciran. Već uobičajeni kanelirani dorski stubovi jednostavnih kapitela i četvorougaoonog preseka jedini su ukras ulaznog trakta. Izduženi nastavci građevine, uz ulicu, niži su od centralnog sklopa sa ulazom. Na ovom delu gradacija arhitektonskih elemenata je uočljiva i podseća na slična rešenja renesansnih arhitekata. Čitava građevina je jako razvučena po horizontali i čvrsto vezana za tlo. Spoljnji izgled Kancelarije pomalo podseća i na Troostove partijske zgrade u Minhenu.

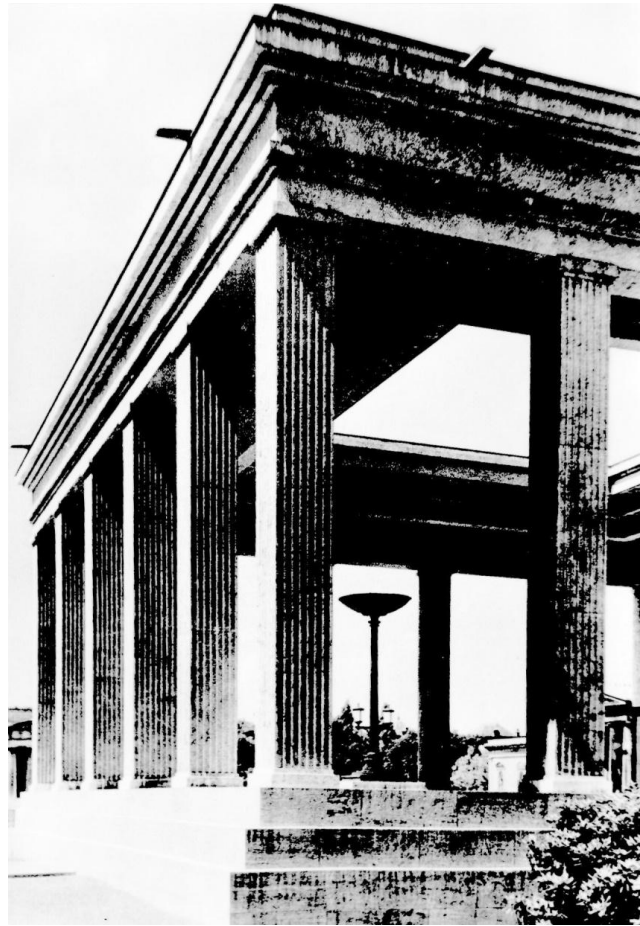
Arhitektura u Nemačkoj

Nova kancelarija Rajha

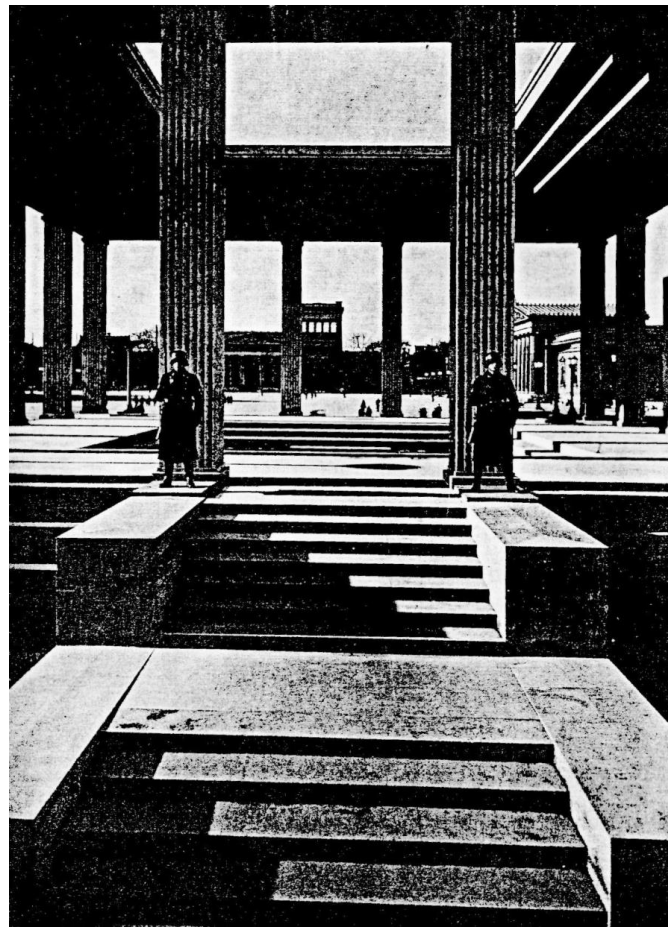
Arhitektura u Nemačkoj

Nova kancelarija Rajha

Arhitektura u Nemačkoj

Nova kancelarija Rajha

Arhitektura u Nemačkoj

U leto 1936. godine Hitler je aktivirao Speera za definitivno rešenje i urbanizaciju Berlina, budućeg centra svetske moći kome su u skladu s tim i odredili novo ime - Germania. Narednih nekoliko godina u Speerovom arhitektonskom ateljeu nastaju projekti Raskošne ulice i železničkih centara Berlina koji su trebali iz osnova promeniti staro jezgro grada. Stari grad konstituisan tokom XIX veka bio bi jednostavno srušen i zamenjen novim koji bi odgovarao i novom svetonazoru režima. Svesni da bi podizanje isključivo službenih zgrada u novoj ulici stvorilo utisak beživotnosti i ukočenosti oni su u ovom projektu rezervisali tri četvrtine dužine ulice za privatne poslovne zgrade koje su sa sobom prirodno nosile oživljavanje gradske sredine. U plan Raskošne ulice su uneti luksuzni premijerni bioskop, opere, kino - dvorana sa dve hiljade mesta, tri nove zgrade pozorišta, koncertna dvorana, zgrada za održavanje kongresa, hotel sa 1500 kreveta, varijete, luksuzni restorani pa čak i natkriven plivački bazen. Međutim, čak bi i blokovi za privatne zgrade bili dugački i do 200 metara.

